

The Project Gutenberg eBook of Rynnäkkö myllyä vastaan, by Émile Zola

This ebook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this ebook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you'll have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

Title: Rynnäkkö myllyä vastaan

Author: Émile Zola

Release date: December 23, 2004 [EBook #14433]

Most recently updated: December 18, 2020

Language: Finnish

*** START OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RYNNÄKKÖ MYLLYÄ VASTAAN ***

Produced by Matti Järvinen and Distributed Proofreaders Europe

RYNNÄKKÖ MYLLYÄ VASTAAN

Kirjoitti
Emile Zola

Suomensi
K. N—n.

Ensimmäisen kerran julkaissut
Työväen Sanomalehti O. Y. 1906

I.

Rocreusen myllyllä oli kieltämättä kaunein asema koko kylässä. Paikka itsessään oli vähäpätöinen, puoleksi rapistuneita taloja kylätien kahden puolen; mutta mylly seiso maantien mutkassa, Morellejoen rannalla, ja sieltä oli erinomainen näköala yli koko laakson kaunisten niittyjen, mehuisten laidunten ja hedelmällisten peltojen.

Koko Lothringissa ei ole ihastuttavampaa sopukkaa. Satavuotiset metsät ympäröivät viheriän meren lailla laajaa tasankoa, jonka lävitse Morelle-joki kiemuroi hopeanhoitoisena sohisten.

Joki saa alkunsa Gagnyn metsästä ja tuo kuumina kesäpäivinä mukanaan virkistävää viileyttä. Lukuisat puroset, jotka samoin saavat alkunsa metsästä sammaltuneiden kivien alta, syöksyvät metsärinteitä alas ja yhdistävät kylmät vetensä Morelleen. Kuten lumotussa puutarhassa kohisevat ja laulavat kristallikirkkaat purot hopeanheleällä äänellä, peittäen pauhuunsa peippojen ja rastaitten äänekkään laulun.

Vedet kostuttavat ja hedelmöittävät koko laakson, ja rehevinä kasvavat maassa ruohot ja yrtit. Ikivanhat, mahtavat kastaniat levittävät ympärilleen vilpoista varjoa, pitkät poppelit reunustavat niittyjä, ja keskellä kulkee kaksoisrivinä plataanikäytävä aina Gagnyn linnanraunioille saakka.

Sievänä ja viehättävänä sijaitsee isä Merlierin mylly tässä viheriässä ympäristössä. Se on vanhanaikainen, kummallisennäköinen rakennus ja on paalurakennusten tavoin puoliksi vedessä. Morelle, joka kohisten syöksyy korkean sulun ylitse vanhaan myllynrattaaseen niin että se veden painon alla huokaa ja valittaa, levenee talon edustalla peilikirkkaaksi suvannoksi, missä kalat pitävät telmettä.

Vene keinuu ankkuroituna pienessä valkamassa, jonne talosta johtaa laudoista tehty tie. Rakennuksen ensimmäistä kerrosta ympäröi rehevä muratti- ja köynnöspeite, ja köynnöskasvit kohoavat aina päätyyn saakka, kiipeävät katolle, missä ne liehuvat kuten viehkeät aallottaren hiukset.

Isä Merlier rakasti vanhaa taloaan, joka näytti näin viehättävältä ja romanttiselta, eikä tahtonut tietääkään korjauksista ja muutoksista, joita useat naapureista kehottivat häntä tekemään; hän rakasti vanhaa myllynratasta, joka oli tehnyt työtä hänen kanssaan hänen nuoruudestaan asti, tietämättä hetkenkään levosta, ja hänen kanssaan tullut vanhaksi. »Ratashan ei kelpaa enää mihinkään, se on jo aivan pilalla», sanoivat ihmiset ja neuvoivat häntä hankkimaan uuden. Mutta vanha mylläri ravisti päätään, vanha ratas oli hänen uskollinen ystävänsä, josta hän ei tahtonut erota. Ja kun se meni rikki, paranteli ja paikkaili hän sitä kärsivällisesti kaikella, mitä käsiin sattui: vanhoilla tynnörlaudoilla, ruosteisilla rautapaloilla, tinalla, niin että vanha, sammalen peittämä ratas lopulta näytti lystikkään kirjavalta, etenkin silloin kun valkea vaahto kuohui sen ylitse. Kylätien puoleinen osa rakennusta näytti jokapäiväisemmältä; siinä ei ollut esiinpitäviä torneja tai kuisteja, vaan kaikki oli sileää ja tasaista. Tätä sivustaa antoi mylläri toisinaan valkaista kalkilla, ja juuri äskettäin oli se uudesta maalattu, niin että se auringonpaisteessa hohti häikäisevänä kuin jäätikön pinta. Ja tänä päivänä näytti mylly vielä tavallistakin iloisemmalta, jopa juhlliselta, sillä tänään siellä vietettäisiin iloista juhlaa: myllärin ainoan tyttären kihlajaisia.

Isä Merlieriä piti koko kylä suuressa arvossa; jo kaksikymmentä vuotta oli hän ollut pormestarina, ja häntä kunnioitettiin yleisesti hänen suuren rikkautensa tähden, minkä hän oli rehellisesti ansainnut kättensä työllä. Naimisiin mennessään ei hän tuonut vaimolleen, joka oli perinyt vanhan myllyn isältään, muuta kuin kaksi voimakasta kättä. Nyt oli hän rikas mies ja olisi kyllä voinut saada levon itselleen ja vanhalle myllynrattaalleen, mutta huolimatta korkeasta iästään tunsu hän itsensä terveeksi ja reippaaksi, eikä olisi voinut sietää joutilasta elämää; hän teki yhä työtä, ja työ se oli, joka hänet terveenä ja reippaana pitikin.

Isä Merlier oli suurikasvuinen, kaunis vanhus, jolla oli hiljaiset, totiset kasvopiirteet. Hän ei nauranut milloinkaan, mutta luonnostaan oli hän iloinen. Hän näytti aina arvokkaalta, mutta etenkin vihkiäisiä toimittaessaan, ja tästä syystä pitivät kyläläiset hänestä aivan yhtä suuresti, kuin hänen rikkautensakin vuoksi, eivätkä lainkaan halunneet itselleen toista pormestaria.

Hänen vaimonsa oli kuollut ja oli jättänyt hänelle yhden ainoan lapsen, hänen tyttärensä Fränzchenin.

Pienokainen oli aina ollut heikko ja kivuloinen, ja ihmiset eivät osanneet kyliksi ihmetellä, mitenkä isä ja äiti Merlier, jotka molemmat olivat niin terveet ja voimakkaat, olivat voineet saada tällaisen heikon lapsen; mutta viidentoista vuotiaasta alkoi Fränzchen nähtävästi tulla terveemmäksi ja oli nyt kahdeksantoistiaana kehittynyt kukoistavaksi neitoseksi. Hänellä oli ruusuiset kasvot, hehkuvat, tummat silmät ja punainen hymyilevä suu. Hän nauroi ilahuttaakseen muita, mutta luonnostaan oli hän vakava, sillä isän äänettömyys oli hänet aikaiseen kypsyttänyt ja tehnyt hänet hiljaiseksi ja miettiväiseksi.

Luonnollisesti liehuivat kaikki kylän nuoret miehet hänen kauneutensa ja rikkautensa vuoksi hänen ympärillään, ja hämmästys olikin yleinen, kun tyttö valitsi vieraan, ulkomaalaisen, jota vielä sitäpaitsi pidettiin varattomana ja laiskana; ainoastaan tytöt olivat salaa Fränzchenin kanssa samaa mieltä, vieläpä häntä hiukan kadehtivatkin, sillä heidän täytyi tunnustaa, ettei kolmen peninkulman alalla löytynyt ainoatakaan kauniimpaa poikaa, kuin Dominique Peuquer.

Hän oli muutamia vuosia sitten muuttanut tänne Belgiasta, ottaakseen haltuunsa vanhan setänsä jälkeen jättämän pienen perintötalon, joka sijaitsi metsän reunassa aivan myllyä vastapäätä.

Hän sanoi aikovansa myydä sen ja sitten jälleen palata kotiseudulleen, mutta kaunis ympäristö varmaankin viehätti häntä, sillä hän jäi paikalleen. Hän muokkaili pienoista peltoaan, viljeli kaaliaan ja eleli huoletonna muista ihmisistä välittämättä. Mutta ihmiset puolestaan sitäkin enemmän välittivät hänestä, sillä he eivät voineet käsittää, mistä hän eli, ja kun hänellä alinomaa oli kalastusvehkeet ja kivääri mukanaan, alettiin häntä pitää salametsästäjänä, ja metsänvartijoilla oli paljon puuhaa häntä väijyessään; heidän kerrottiin jo pari kertaa olleen saamaisillaan hänet kiinni, mutta paha kyllä, ainoastaan saamaisillaan! Näin tuli hän pahaan maineeseen ja hänen mökkinsä, joka oli metsässä aivan puiden kätöksessä, samoin, sillä — »jotain salaperäistä siellä oli joka tapauksessa», arvelivat vanhat naiset, eikä paljoa puuttunut, etteivät he pitäneet Dominiquea ryöväriinä. Talonpojat kutsuivat häntä laiskuriksi ja vetelykseksi, koska hän alinomaa makasi nurmikolla avaruuteen tähystellen, sen sijaan että olisi tehnyt työtä.

Mutta nuoret tytöt olivat oikeassa, kaunis oli Dominique; hän oli pitkä ja solakka kuin poppeli, hänellä oli kullankeltaiset hiukset ja parta, ja siniset, hymyilevät lapsen silmät; niin ettei oikeastaan ollut kovinkaan ihmeellistä, että Fränzchen eräänä päivänä selitti isälleen: »hän tai ei ketään!»

Isää tuo tieto kohtasi kuin salamanisku; tapansa mukaan ei hän tosin sanonut mitään, näytti vaan totiselta kuin muulloinkin, mutta sisäisen ilon hohde hänen silmistään oli kadonnut. Sen jälkeen ei Fränzchenkään enää nauranut, ja kokonaisen viikon he näin uhmasivat toisiaan. Isä Merlier ei saattanut käsittää, missä ja milloin tuon Dominiquelurjuksen oli onnistunut hänen tyttärensä lumota, kun ei hän koskaan edes ollut myllyssä käynytäkään. Hän asettui väijyksiin ja huomasi Dominiqueen makaavan heinikossa Morellen toisella rannalla, missä hän oli nukkuvinaan; mutta Fränzchen oli huoneessaan, jonka ikkunasta hän aivan hyvin saattoi nähdä Dominiqueen.

Nyt ymmärsi isä, että he molemmat olivat rakastuneet toisiaan katsellessaan ja lähetelleet myllynrattaan ylitse toisilleen lemmen silmäyksiä!

Toinen viikko kului; isä Merlier ei edelleen virkkanut sanaakaan, ja Fränzchen kävi yhä totisemmaksi. Silloin oli isä eräänä aamuna lähtenyt ulos, ja takasin tullessaan toi hän Dominiqueen mukanaan. Fränzchen, joka parhaillaan kattoi pöytää, ei näyttänyt vähääkään hämmästyneeltä eikä virkkanut sanaakaan, mutta entinen hymy ilmestyi hänen suupielinsä ja kuopat hänen punaisilla poskillaan tulivat jälleen näkyviin.

Mikä oli saanut isän mielen muuttumaan, sitä ei koskaan saatu tietää, se vaan tettiin, että hän oli käynyt Dominiqueen luona tämän kotona ja pitemmän aikaa keskustellut hänen kanssaan. Vanhus lienee löytänyt hänessä sen, jota etsi, sillä tästä lähin kohteli hän Dominiquea kuten omaa poikaansa.

Koko Rocreuse oli ihmeissään, eikä voinut jättää jauhamatta sitä kysymystä, miksi mylläri oli antanut ainoan tyttärensä niin mitättömälle miehelle; ehkä hän muisti omaa naimistaan — eihän hänelläkään ollut pennin pyöryläistä taskussaan, mikä seikka ei kuitenkaan ollut estänyt häntä olemasta vaimolleen hyvä puoliso.

Dominique puolestaan osoitti, ettei hän lainkaan ollut sellainen laiskuri ja tyhjäntoimittaja, jona häntä pidettiin: mylläriin renki oli otettu sotaväkeen, ja silloin ei Dominique pyytänytäkään isä Merlieriä uutta renkiä hankkimaan, vaan sen sijaan uskomaan työn hänen huostaansa. Ja nyt hän näytti, mihinkä hän pystyi, sillä hän teki työtä kolmen edestä sellaisella innolla ja ilolla, että oli hupainen häntä katsella. Isä Merlier iloitsi itsekseen; niin, rakkaus on hyvä opettaja, se antaa voimia ja rohkeutta, se saa ihmeitä aikaan!

Fränzchen ja Dominique rakastivat toisiaan syvästi; he eivät ilmaisseet sitä sanoin, mutta se kuvastui koko heidän olennostaan ja hohti heidän silmistään.

Isä ei maininnut mitään häistä, eivätkä rakastavaiset tehneet mitään kysymyksiä; he olivat onnellisia saadessaan olla toistensa lähellä ja odottivat kärsivällisesti isän päätöstä.

Vihdoin antoi hän eräänä sunnuntaina kattaa juhlapöydän puutarhaan suuren lehmuksen alle ja kutsui ystävänsä luokseen.

Kun kaikki olivat koolla, ja lasit kilisivät iloisesti, nousi isä Merlier lasi kädessä seisomaan ja sanoi: »Rakkaat ystävät, minä ilmoitan teille, että kuukauden kuluttua tästä päivästä vietetään tyttäreni Fränzchenin ja tämän kelpo nuorukaisen» — hän viittasi Dominiqueen — »häitä».

Lasit kilisivät nuoren parin onneksi. Kihlautuneet seisoivat siinä hämillään, onnellisina ja sanattomina. Silloin sanoi isä: »Dominique, anna toki Fränzchenille morsiuspuhelma».

Silloin suutelivat he toisiaan punastuen, ja koko seura taputti käsiään nauraen ja joi uudelleen nuorten maljan.

Vieraat istuivat kauvan pöydässä jutellen. Dominique ja Fränzchen pitivät toisiaan kädestä, eivätkä puhuneet mitään; he nähtävästi tuskin kuulivat, mistä oli puhe.

Keskusteltiin sodasta, joka juuri oli puhjennut, ja nuorista miehistä, jotka jo kaikki olivat lähteneet armeijaan.

»Onneksi on Dominique ulkomaalainen, niin ettei hänen tarvitse mennä mukaan», sanoi isä Merlier huolettomasti, »ja jos preussilaiset maahan tulisivat, niin silloin on hän kyllä puolustava vaimoan!»

Ajatus, että preussilaiset tulisivat maahan, tuntui kaikista naurettavalta, ja he laskivat leikkiä siitä, miten preussilaiset lähetettäisiin kotia, kun ensin oli heidän selkänahkansa pehmitetty.

Kihlautuneet eivät olleet mitään kuulleet; he istuivat käsi kädessä, katse kaukaisuuteen suunnattuna.

Se oli ihana kesäinen yö. Kuten lapsi äidin helmassa lepäsi laakso varjojen peitossa; Morelle-joki lauloi hiljaista kehtolauluaan, puut kuiskivat hiljaa unissaan, vanha myllynratas käännähti kitisten, talonkukko havahtui ja alkoi kiekua: hyvää huomenta, mutta huomasi sitten erehtyneensä, painoi päänsä jälleen siiven alle ja nukahti uudelleen. Hyväillen puhalttaa vieno tuulihenki vuorilta, ja syvä, keskeymätön rauha vallitsee koko tässä onnellisessa sopukassa.

II.

Fränzchenin hääpäivä oli tullut, mutta mikään iloinen juhlatunnelma ei vallinnut Rocreusessa, pikemmin kaikkialla pelko ja kauhu, sillä preussilaiset olivat lyöneet keisarin joukot ja lähenivät pikamarsseissa niin nopeasti, että kylässä joka hetki voitiin odottaa heidän ilmaantumistaan metsän reunasta.

Ennen päivän koittoa pelästytti ihmiset ylös huuto: »vihollinen tulee!» ja naiset lankesivat polvilleen rukoillen ja valittaen, mutta rohkeammat miehistä uskalsivat lähteä ulos vakoilemaan ja näkivät silloin ilokseen, että ne olivatkin ranskalaisia.

Näiden päällikkö pyysi saada puhutella pormestaria, ja hänet vietiin myllyyn.

Aurinko kohosi juuri täydessä loistossaan, niityt höyryivät, mutta metsien yläpuolella oli taivas kirkas ja säteilevä. Mutta kenenkään huomio ei kiintynyt luonnon kauneuteen, sillä mielet täytti tuska ja pelko. Miksi viipyi päällikkö myllyssä? »Syttyisikö täällä taistelu?» kyselivät ihmiset toisiltaan ja katselivat huolissaan sotilaita.

Päällikkö oli myllärin seuraamana kiertänyt myllyn ympäri, soudattanut itsensä veneellä joen toiselle rannalle, tarkastellut kiikarillaan ympäristöä ja saanut isä Merlieriltä tarpeelliset tiedot. Sitten asetti hän sotilaita puiden ja kivien taakse ja kuoppiin, ja pääjoukko asettui myllyn pihamaalle.

Kun isä Merlier palasi, hyökkäsivät kaikki kyläläiset hänen kimppuunsa kysymään: »Tuleeko täällä tosiaankin taistelu?»

Hän ei vastannut, nyökäytti vaan hitaasti päätään. Mutta tultuaan myllyyn ja nähtyään Fränzchenin ja Dominiquen katseen jännitettynä suuntautuvan häneen, otti hän piipun suustaan ja sanoi: »Lapsiraukat, teidän vihkiäisistänne ei tänään tule mitään».

Dominique ei vastannut mitään, vaan katseli synkkänä ja jännityksissään Gagnyn metsää kohden ikäänkuin olisi hän toivonut vihdoinkin saavansa nähdä preussilaiset. Myöskin Fränzchen pysyi vaiti, hän oli kalpea ja toimitti totisena emännän velvollisuuksiaan, pitäen huolta sotilaiden tarpeista. Nämä olivat iloisia, hyväluontoisia poikia ja odottivat ateriaansa, joka kiehui kattilassa pihalle viritetyssä valkean päällä.

Päällikkö oli tällä välin tarkastellut myllyn asuinhuoneita, jotka näyttivät häntä suuresti tyydyttävän.

»Tämähän on oikea linnoitus», sanoi hän leikkiä laskien isä Merlierille, »luulenpa, että voimme puolustaa tätä aina iltaan saakka. Missähän nuo ryövärit mahtavat viipyä? Niiden olisi jo aikaa sitten pitänyt olla täällä».

Mylläri oli ääneti; hän arvasi edeltäpäin myllynsä kohtalon: tuhaksi ja savuaviksi raunioiksi olisi hänen rauhallinen kotinsa pian muuttuva, mutta hän ei valittanut, sillä mitä se olisi auttanut? Hän sanoi vaan: »Kätkekää vene, ehkä tarvitsette sitä myöhemmin. Vesirattaan takana on hyvä kätköpaikka».

Päällikkö nyökäytti hyväksyvästi päätään ja antoi käskyn. Hän oli kaunis, neljäkymmenvuotias, jolla oli miellyttävät kasvopiirteet.

Dominique ja Fränzchen näyttivät kiinnostavan hänen huomiotaan puoleensa; etenkin ei hän kyllästynyt katselemaan Fränzcheniä ja selitti avomielisesti tämän olevan viehättävän.

Dominiquen kanssa alotti hän keskustelun ja lausui ihmettelynsä, miksi niin voimakas nuori mies ei ollut sotajoukossa.

»Olen ulkomaalainen», vastasi Dominique.

Päälliköstä ei tämä näyttänyt olevan mikään riittävä syy, hän heitti Fränzcheniin pitkän katseen ja hymyili tarkottavasti. Dominique, jota tämä hymy loukkasi, lisäsi: »Mutta kyllä minä ampuu osaan; tapaan omena viiden sadan askeleen päästä. Tuolla on pyssyni».

»Te tulette sitä ehkä vielä tarvitsemaan», vastasi päällikkö.

Fränzchen oli kuullut keskustelun ja lähestyi vapisten ja ikäänkuin turvaa etsien sulhastaan, ja huolimatta vieraista tarttui Dominique hänen molempiin käsiinsä ja puristi niitä innokkaasti. Päällikkö hymyili jälleen, mutta ei sanonut mitään. Hän istuutui tuolille, käsivarret ristissä, ja katseli miettiväisenä etäisyyteen.

Aurinko oli noussut korkeammalle ja paistoi polttavan kuumasti, vaikka vasta oli kello 10 aamulla. Sotilaat istuivat aitan edessä ja söivät äänettöminä soppaansa. Syvä hiljaisuus vallitsi ympärillä, kylästä ei kuulunut ainoatakaan ääntä, sillä asukkaat olivat vetäytyneet majoihinsa ja sulkeneet ikkunaluukut ja ovet. Ainoastaan yksinäinen, ulosjäänyt koira ulvoi kylätiellä. Metsästä ja niityiltä, joita aurinko paahtoi, kuului joitakuita ikäänkuin pidätettyjä ääniä, käki kukahti toisinaan, sitten oli kaikki jälleen hiljaa, ikäänkuin olisi luontokin pidättänyt henkeään.

Ja äkkiä, keskellä tätä syvää hiljaisuutta, kuului laukaus. Päällikkö hypähti pystyyn, sotilaat jättivät ateriansa keskeneräiseksi ja riensivät paikoilleen, hetkessä oli mylly ylhäältä alas saakka miehitetty. Päällikkö oli lähtenyt ulos kylätielle tähystelemään vihollista; maisema lepäsi hänen edessään auringon hohteessa, mutta koko ympäristö, niin kauvas kuin silmä kantoi, oli tyhjä ja hiljainen. Kuului toinen laukaus, mutta ainoatakaan ihmistä ei ollut näkyvissä! Käännyttyään ympäri, näki päällikkö Gagnyn kohdalla, kahden puun välissä, kepeän savupilven, muuten ei mitään ollut huomattavissa.

»Ne lurjukset tiesivät meidän olevan täällä, ovat hiipineet metsän kautta ja makaavat nyt puiden takana kätkössä», virkkoi päällikkö kiukustuneena ja antoi myllyn taakse sijoitetuille sotilailleen käskyn ampuu. Kuulat vinkuivat ilmassa ja lensivät Morellen toiselle puolelle maaliinsa osumatta.

Jokaisen pensaan, jokaisen puun takaa kuului laukauksia ja pöllähti esiin savupilviä.

Tätä kesti noin parin tunnin ajan, päällikköä alkoi pitkästyttää ja hän hyräili välinpitämättömästi erästä laulua. Fränzchen ja Dominique seisoivat pihalla, silmäillen utelijaina alemman rintanojan ylitse. He seurasivat erityisellä mielenkiinnolla erään nuoren sotilaan liikkeitä, joka oli asettunut joen rannalle vanhan kumoon käännetyn veneen taakse. Hän makasi vatsallaan maassa, laukasi ja liukui sitten vikkelaasti vieressään olevaan kuoppaan lataamaan kiväriään, ampuakseen uudelleen. Hänen liikkeensä olivat niin tottuneet, sukkelat ja lystikkään näköiset, että tuskin saattoi olla nauramatta häntä nähdessään.

Yht'äkkiä lienee mies saanut näkyviinsä jonkun preussilaisen pään, sillä unohtaen kaiken varovaisuuden kohosi hän yhtäkkiä pystyyn ja asetti kiväärin poskelleen; mutta ennenkuin hän vielä oli ennättänyt laukaista, pääsi häneltä huudahdus ja hän vierähti kuoppaan. Poikaraukka oli saanut luodin rintaansa. Hän oli ensimmäinen kaatunut.

Värysten vetäytyi Fränzchen lähemmäs sulhastaan.

»Älkää viipykö täällä», sanoi päällikkö, »luodit lentävät jo tänne saakka».

Samassa silmänräpäyksessä kuuluikin äkinäinen rusahdus vanhasta lehmuksesta, muuan oksa katkesi ja putosi maahan. Mutta kihlautuneet eivät liikahaneet, pelko näytti aivan kuin pidättävän heitä paikallaan, sillä metsän reunasta oli äkkiä astunut esiin preussilainen sotilas, levittänyt käsiään ja sitten syöksynyt maahan kuin salaman tapaan.

Kiväärien pauke oli äkkiä tauonnut, mikään ei liikahanutkaan, ja molemmat kuolleet näyttivät

nukkuvan auringon paisteessa. Hiljaisuus vallitsi yltympäri; vain Morelle lauloi yksitoikkoista lauluaan.

Ihmeissään katsahti isä Merlier päällikköön, ikäänkuin kysyen, oliko jo kaikki lopussa.

»Nyt tulee päärynnäkö», sanoi päällikkö, »älkää jääkö tänne, se olisi vaarallista».

Hän oli tuskin sanonut tämän, kun kuului voimakas yhteislaukaus. Vanhan lehmuksen latva taittui, ja sen lehdet lentelivät kuin myrskyn ajamina sinne tänne. Preussilaiset olivat tähänneet liian korkealle, ja luodit olivat onneksi lentäneet puuhun. Dominique veti Fränzchenin mukanaan pois, ja isä, joka seurasi heitä, huusi: »Menkää kellariin, lapset, siellä olette turvassa».

Mutta he eivät kuulleet, vaan menivät isoon saliin, missä noin tusina sotilasta odotti suljettujen ikkunaluukkujen takana, tirkistellen ulos rakosista.

Päällikkö oli huolimatta yhteislaukauksista jäänyt ulos. Hän piiloutui seinän suojaan, mistä seurasi taistelun kulkua. Ulkona oleville sotilaille oli annettu käsky pysyä piilossa, jottei vihollinen saisi selville heidän lukumääräänsä, sillä heidän oli pysyminen paikoillaan ja voittaminen aikaa. Kuitenkin täytyi heidän jättää asemansa, kun vihollinen oli päässyt selville heidän piilopaikastaan. He peräytyivät askel askeleelta ja kestivät noin tunnin verran. Silloin ilmoitti kersantti päällikölle, että ulkona enää oli vain pari kolme miestä. Päällikkö katsoi kelloaan ja sanoi: »Vasta puoli kolme — — — meidän täytyy kestää vielä neljä tuntia».

Hän antoi nyt käskyn sulkea pihalle johtavan portin ja olla valmiit sitkeään vastarintaan. Koska vihollinen vielä oli joen toisella rannalla, ei hyökkäys ollut aivan heti odotettavissa. Preussilaiset tuskin yrittäisivät kahlaamalla päästä joen yli, eivätkä he luultavasti myöskään tienneet, että parin kilometrin päässä ylempänä oli joen ylitse johtava silta. Päällikkö antoi siis vain pienemmän osan miehiä vartioida maantietä, kääntäen kaiken huomionsa metsän puolelle.

Luotisade oli jälleen tauonnut. Mylly oli jälleen kuin kuollut. Sieltä ei näkynyt liikahdustakaan eikä kuulunut ainoatakaan ääntä. Silloin näyttäytyivät preussilaiset metsän reunassa; he väijyivät puiden takana, uskalsivatpa tulla kokonaan esille metsästä.

Muutamat myllyssä olevista sotilaista tähtäsivät jo, mutta päällikkö huusi: »Ei, älkää vielä, antakaa heidän tulla lähemmäksi».

He lähestyivät, mutta tavattoman varovasti; tuo hiljainen, köynnösten peittämä rakennus, mistä ei kuulunut hiiskahdustakaan, näytti pelottavan heitä, mutta kuitenkin he lähestyivät. Vastapäätä olevalle niitylle oli ennättänyt noin viisikymmentä miestä, kun päällikkö komensi: »Laukaiskaa!»

Hirveä pauke vapisutti koko rakennusta, Fränzchen tukki tietämättään korvansa ja vapisi koko ruumiiltaan. Kolme ranskalaista jäi kuolleena paikalle, muut heittäytyivät pajupensaiden taakse. Ja nyt alkoi piiritys. Yli tunnin ajan ammuttiin myllyä taukoomatta, rakennuksen puuosat tulivat reikiä täyteen, mutta kivijalasta kilpistyivät luodit takaisin ja putosivat loiskahtaen veteen. Vanhaa myllynratastakaan ei säästetty, se vapisi ja ähkyi luotien käsissä. Vanhan myllärin sydän vuoti verta; nyt se varmaankin kokonaan menisi pilalle, eivätkä mitkään korjaukset enää auttaisi!

Ranskalaiset sotilaat säästivät laukauksiaan ja ampuivat vaan silloin, kun voivat tähdätä. Päällikkö katsoi tavan takaa kelloaan — voisiko hän pitää asemaansa kyllyiksi kauvan?

Silloin lensi luoti, ikäänkuin vastaukseksi, sisään ikkunasta ja tunkeutui kattoon.

»Kello on neljä, me kestämmme tuskin», sanoi päällikkö. Ja jälleen seurasi laukaus laukauksen jälkeen, vanha rakennus tuntui horjuvan perustuksillaan. Erästä ikkunasta putosi luokku alas jokeen, ja päällikkö antoi heti tukkia aukon sänkypatjalla.

Dominique rukoili Fränzcheniä etsimään itselleen jonkun turvallisen piilopaikan, mutta Fränzchen tahtoi jäädä hänen luokseen. Hän istui suuren tammikaapin takana, joka suojeli häntä, mutta kun muuan kuula tunkeutui kaappiin, asettui Dominique morsiamensa eteen, suojellakseen häntä omalla ruumiillaan. Hänellä oli kiväärinsä kädessään, mutta ei ollut vielä ampunut laukaustakaan.

»Olkaa varoillanne!» huusi päällikkö äkkiä. Metsästä oli äkkiä hyökännyt esiin kokonainen lauma vihollisia, ja nyt alkoi hirveä ristituli myllyä vastaan. Toinen ikkunanluokku putosi alas, ja aukosta lentäneet luodit kaatoivat kaksi sotilasta; toinen kuoli heti — ja koska hän oli jaloissa, sysättiin hänet seinäviereen — toinen vääntelehti tuskissaan lattialla ja rukoili toisia tekemään lopun hänestä, mutta häntä ei kukaan kuullut; luoteja satoi yhä edelleen avoimesta ikkunasta, ja jokainen ajatteli vain omaa suojelustaan, etsien paikkaa, mistä parhaiten turvattuna voisi vihollisen tuleen vastata.

Kolmanteen sotilaaseen sattui luoti, hän syöksyi maahan ääntä päästämättä ja vain hirveä, tuijottava katse hänen silmissään ilmoitti, että hän kärsi.

Fränzchen vapisi tuskasta ja kauhusta. Tahtomattaan oli hän hypähtänyt paikaltaan ja kyyristynyt lattialle seinää vastaan, ollakseen vähemmän vaarassa. Yltympärillä oli pirstautuneita huonekaluja, käyttökkelvottomiksi tulleita aseita, ja yhä lensi luoteja sisään.

»Kello on viisi», sanoi päällikkö, »kestäkää vielä hetkinen; — luulen, että he yrittävät tulla joen yli».

Ja hän käski tukkimaan aukon parhaan mukaan sänkypatjoilla.

Äkkiä huudahti Fränzchen: takaisin kimmahtanut luoti oli hiipaissut häntä otsaan, ja muutamia veripisaroita pursusi esiin haavasta. Dominique katsahti häneen, sitten riensi hän kiiruusti ikkunan luo ja ampui ensimmäisen laukauksensa. Kiinnittämättä enää huomiotaan siihen, mitä hänen ympärillään tapahtui, ampui hän yhä laukauksen toisensa jälkeen, ainoastaan silloin tällöin katsahtaen Fränzcheniin. Hän tähtäsi tarkasti.

Preussilaiset yrittivät todellakin mennä Morellen ylitse, mutta tuskin oli joku heistä tullut näkyviin poppeliin ja pajupensaiden takaa, kun hänet samassa kaatoi Dominiqueen tarkasta kädestä lähtenyt luoti.

Päällikkö katseli ihailen tätä näytelmää, hän onnitteli Dominiquea mestarillisesta ampumisesta ja sanoi toivovansa, että hänellä olisi ollut useampia sellaisia ampujia.

Mutta Dominique tuskin kuuli häntä, hän ampui yhä; hänen olkapäähänsä osui luoti, toinen sattui hänen käsivarteensa, mutta hän ei huolinut siitä, vaan ampui yhä herkeämättä.

Patjat, joilla ikkuna-aukot olivat tukitut, riippuivat siekaleina, ja luodit tunkeutuivat esteettömästi sisään. Vielä kaksi sotilasta kaatui, rakennus huojui perustuksillaan ja uhkasi joka hetki kaatua, asema ei enää ollut puolustettavissa, ja kuitenkin kehotti yhä päällikkö: »Kestäkää vielä, kestäkää vielä puolituntinen!»

Hän oli luvannut päällystölle pidättää vihollista iltaan asti, eikä olisi mistään hinnasta ennen määrättyä hetkeä peräytynyt askeltakaan. Vaikka hän jo laski minuitteja, ei hän kuitenkaan kadottanut levollisuuttaan ja hymyili rohkaisevasti Fränzchenille. Kun jälleen kaatui sotilas, tarttui hän tämän pyssyyn ja alkoi itse ampua.

Morellen vastaisella rannalla näyttäytyivät preussilaiset nyt isona joukkona, eikä ollut epäilystäkään enää, etteivät he pian olisi päässeet joen yli. Myllynsalissa ei enää ollut jälellä kuin neljä sotilasta, mutta päällikkö ei tahtonut heittää asemaansa.

Silloin syöksyi kersantti sisään ilmoittaen, että preussilaisia oli ilmestynyt maantielle: »He ovat varmaankin löytäneet sillan ja hyökkäävät meidän kimppuumme takaa päin».

Päällikkö katsoi jälleen kelloaan: »Vielä viisi minuuttia», sanoi hän, »viidessä minuutissa eivät he voi ehtiä tänne».

Vihdoinkin, täsmälleen kello kuusi, suostui hän peräytymiseen.

Sotilaat vetäytyivät pois takaportista, joka johti ahtaalle kujalle; heidän onnistui pujahtaa huomaamatta kylän lävitse ja saapua Sauvalin metsään.

Ennen lähtöään lausui päällikkö isä Merlierille kohteliaat jäähyväiset ja pyysi tältä anteeksi. »Älkää olko huolissanne», lisäsi hän, »me tulemme takasin».

Dominique oli yksinään jäänyt saliin, hän ei tiennyt, että ranskalaiset olivat peräytyneet, hän vaan yhä ampui, puolustaakseen morsiintaan.

Äkkiä kuului kovaa melua ja huutoja; preussilaiset olivat tunkeutuneet pihalle, ja Dominique vaan yhä ampui ja ampui. Viimeinen luoti oli juuri lähtenyt hänen kivääristään, kun viholliset hänet ympäröivät, tarttuivat häneen, temmaten vielä savuavan aseensa hänen kädestään ja julmistuneina ollen, aikoivat suoraa päätä ottaa hänet hengiltä. Fränzchen oli syöksynyt esiin, väännellen käsiään ja rukoillen armoa.

Silloin saapui huoneeseen upseeri, antoi tuoda vangin luokseen, ja vaihdettuaan muutamia sanoja saksaksi sotilaittensa kanssa, kääntyi Dominiqueen päin, ja virkkoi lyhyesti, sujuvalla ranskankielellä: »Kahden tunnin päästä teidät ammutaan».

III.

Saksalainen ylipäälystyö oli antanut käskyn, että jokainen ranskalainen — jollei hän kuulunut vakinaiseen armeijaan — joka tavattiin ase kädessä, oli ammuttava.

Tällaisilla drakoonisilla keinoilla, joita käytettiin omaa kontuansa puolustavia talonpoikia vastaan, tahtoivat saksalaiset estää väestöä yleisesti tarttumaan aseisiin, mitä he kovasti pelkäsivät.

Upseeri, pitkä laiha, viisikymmenvuotias mies, kuulusteli Dominiquea hetkisen. Hän puhui hyvää ranskaa, mutta kankeasti, kuten preussilaisille on omituista.

»Oletteko täältä kotoisin?» kysyi hän.

»En, olen belgialainen».

»Miksi olette sitten tarttunut aseihin? Mitä sota teihin koskee?»

Dominique ei vastannut.

Nyt vasta huomasi upseeri Fränzchenin, joka seisoj kalpeana ja äänettömänä ja kuunteli peloissaan, hänen valkealla otsallaan muodosti pieni haava punasen pilkun.

Saksalaisen upseerin katse kulki työstä nuorukaiseen ja jälleen takasin; näytti siltä, kuin olisi hän alkanut käsittää asian oikean laidan, mutta hän sanoi vaan: »Te myönnätte siis ampuneenne?»

»Myönnän, ammuin minkä ennätin», vastasi Dominique rauhallisesti.

Hänen tunnustuksensa oli tarpeeton, sillä hänen ulkonäkönsä olisi jo ilmaissut kaiken, hän oli mustana ruudinsavusta, hiestynyt ja olkapäässään olevasta haavasta vuotaneen veren tahraama.

»Hyvä», vastasi upseeri, »kahden tunnin päästä tulette ammuttavaksi».

Fränzcheniltä ei päässyt äännähdystäkään, mutta epätoivoissaan kohotti hän vajajeten käsiään rukoilevasti ylöspäin. Tällä välin oli kaksi sotilasta vienyt Dominiqueen viereiseen huoneeseen, missä häntä vartioitiin.

Upseeri silmäili tarkasti nuorta tyttöä, joka musertuneena vaipui istumaan tuolille; liian suuri tuska esti häntä itkemästä, vaikka pidätetyt kyynelleet olivat vähällä tukehduuttaa hänet.

Vihdoin kysyi upseeri:

»Onko nuori mies teidän veljenne?»

Fränzchen ravisti päätään.

Upseeri ei hymyillyt, vaan seisoj vakavana ja jäykkänä; oltuaan hetkisen vaiti kysyi hän jälleen: »Onko hän jo pitemmän aikaa asunut täällä?»

Tyttö nyökäytti päätään.

»Sitten tuntee hän kai tarkasti läheiset metsät?»

Fränzchen kohotti kummastuneena silmiään.

»Kyllä», vastasi hän.

Upseeri ei enää virkkanut Fränzchenille mitään, kääntyi pois ja antoi käskyn tuoda kylän pormestarin luokseen. Fränzchen luuli arvanneensa kysymysten tarkoituksen; puna kohosi hänen kasvoilleen ja hän alkoi jälleen toivoa.

Mylläri oli oitis ampumisen tauottua lähtenyt myllynratastaan katsomaan. Hän rakasti tytärtään ja tulevaa vävypoikaansa, mutta myllynratas oli myöskin lähellä hänen sydäntään, ja koska lapset kerran olivat onnellisesti välttäneet vaaran — kuten hän luuli — täytyi hänen muistaa vanhaa työtoveriaan, joka oli saanut niin kovia kokea. Ratasraukka näytti vallan kurjalta, ja vanhan mylläriin sydäntä vihloi, kun hän kumartui lähemmin sen vaurioita tarkastamaan. Viisi siivistä oli kokonaan murskautunut ja koko ratas täynnä reikiä ja lohkeamia. Hän mietiskeli, mitenkä vahingot parhaiten voisi korjata, ryhtyipä heti paikalla tukkeamaan rakoja puupalasilla ja sammalilla.

Fränzchen riensi kiiruusti hänen luokseen ja sanoi hänelle, että vieras upseeri tahtoi häntä puhutella,

kertoen samalla mitä oli kuullut. Nyt vihdoinkin pääsivät hänen kyyneleensä valloilleen, niin että hän saattoi itkeä.

Mutta isä ravisti päätään, »ei sitä noin vaan muutta mutkitta ihmisiä ammuta», virkkoi hän lohduttaen. Sitten läksi hän rauhallisesti myllyyn. Upseeri vaati karskilla äänellä ruokavaroja, mihinkä mylläri tyyneesti vastasi, ettei Rocreusessa mitään raakuudella ja väkivallalla saada aikaan. Hän sanoi olevansa valmis toimittamaan tarpeelliset ruokavarat, mutta ainoastaan sillä ehdolla, että hänelle jätettäisiin vapaat kädet.

Preussilaista upseeria harmitti tosin vanhuksen kuiva vastaus, mutta hän antoi myöten. Kun mylläri jo oli poismenossa, huusi upseeri hänet jälleen luokseen ja kysyi: »Mikä on tuon vastapäätä olevan metsän nimi?»

»Sauvolin metsä».

»Kuinka laaja se on?»

Mylläri katsoi häneen jäykästi, vastaten: »En tiedä», ja poistui.

Ei kestänyt kauvan, ennenkuin preussilaisen upseerin vaatimat ruokavarat olivat hankitut.

Fränzchenin tuska oli rajaton; hän nojasi Dominiquen vankilana olevan huoneen seinään ja seurasi vapisten sotilaiden liikkeitä. Oli kulunut noin tunti, kun upseeri jälleen astui huoneeseen ja meni vangitun luokse. Fränzchen pidätti henkeään, hän kuuli heidän puhuvan sisällä, ja heidän keskustelunsa kävi yhä äännekkäämmäksi. Sitten avautui ovi, upseeri astui kynnykselle ja antoi saksankielellä vahtisotamiehelle käskyn, jota Fränzchen ei ymmärtänyt, mutta mikä kävi hänelle hirvittävän selväksi, kun hän näki kahdentoista sotilaan kiväärin kädessä asettuvan pihalle.

Onneton morsian vapisi koko ruumiiltaan. Tapahtuisi tosiaankin niinkuin upseeri oli sanonut? Oi Jumala, siitä tulisi hänen oma kuolemansakin!

Upseeri oli palannut Dominiquen luokse, ja Fränzchen kuuli heidän jälleen keskustelevan äännekkäästi. Sotilaat odottivat pihamaalla, vihdoinkin astui upseeri ulos.

»Miettikää asiaa», huusi hän mennessään, »annan teille aikaa vielä huomiseen saakka». Ja hän löi oven kiivaasti jälkeensä kiinni.

Sotamiesten antoi hän jälleen poistua.

Isä Merlier, joka rauhallisesti piippuaan polttaen oli katsellut asiain kulkua meni nyt Fränzchenin luokse, joka pelosta oli kadottamaisillaan järkensä, ja vei hänet huoneeseensa.

»Mene nukkumaan, lapsi», sanoi hän, »huomenna kyllä asiat selviävät, ole huoletta».

Hän jätti Fränzchenin yksikseen ja sulki varovaisuuden vuoksi hänen huoneensa oven. Sillä hän pelkäsi tyttären ryhtyvän johonkin, ja »naiset pilaavat vaan kaikki, sekaantuessaan vakaviin asioihin», arveli hän; muita kun hän ei pääse huoneestaan poistumaan, niin hän varmaankin vihdoin rauhoittuisi ja kävisi nukkumaan.

Mutta Fränzchen ei saattanut nukkua, hän istahti riisuutumatta vuoteensa reunalle ja alkoi kuunnella.

Pihalle leirytyneet saksalaiset sotilaat, jotka söivät iltaruokaansa, nauroivat ja hoilottivat myöhäiseen yöhön. Rakennuksessa oli hiljaista, vain silloin tällöin kuului vahdista päässeen sotilaan raskaita askeleita. Mutta kaiken huomionsa kiinnitti Fränzchen hiljaiseen meluun, joka kuului hänen allaan olevasta huoneesta, Dominiquen vankihuoneesta. Fränzchen kumartui alas ja asetti korvansa lattiaa vastaan kuullakseen paremmin. Hän kuuli Dominiquen kauvan astelevan edestakasin, sitten kävi kaikki yhtäkkiä äänettömäksi — Dominique kävi kai levolle.

Pihallakin vallitsi hiljaisuus, mistään ei kuulunut hiiskahdustakaan, kaikki mahtoivat nukkua.

Silloin astui Fränzchen ikkunan luokse, avasi sen ja nojautui ulos.

Yö oli viileä ja suloinen. Kapea kuunsyrjä, joka katosi hitaasti Sauvolin metsien taakse, loi lempeätä valoaan yli nukkuvan maan. Tummat varjot kattoivat niityt, jotka niiltä kohdin, missä kuvalo niihin sattui, hohtivat vihreältä sametilta.

Mutta Fränzchen ei nyt huomannut luonnon salaperäistä lumoavaisuutta. Hän etsi silmillään saksalaisia vartiosotamiehiä; Morellen raunioille oli niitä asetettu useampia, ja hän saattoi nähdä niiden tummat varjot, mutta myllyn tykönä ei hän huomannut kuin yhden ainoan, joka seisoi vastaisella

rannalla liikkumattomana suuren pajupensaana luona. Miehen unelmoiva katse oli suuntautunut etäisyyteen ja hän näytti syviin mietteisiin vaipuneelta.

Fränzchen silmäili kauvan ja tarkasti rakennuksen seinää, sitten palasi hän jälleen vuoteelleen ja mietti ja mietti. Silloin nousi Fränzchen jälleen seisomaan ja alkoi uudelleen kuunnella. Mikään ei liikahdannut talossa eikä ulkonakaan, mutta puiden välistä esiinnohtava kuuvano ei ollut hänen hankkeelleen sopiva, minkä vuoksi hän odotti kunnes se kokonaan katosi.

Nyt muistutti koko tasanko suunnatonta, pimeätä syvänettä; mitään ei saattanut erottaa, kaikki oli kadonnut yöhön ja pimeyteen. Fränzchen kuunteli vielä hetkisen, ja vihdoin uskalsi hän ryhtyä aijettaan toteuttamaan.

Hänen ikkunansa vieritse kulkivat ullakolta myllynrattaalle johtavat, seinään kiinnitetyt portaat, jotka jo kauvan olivat olleet käyttämättöminä ja kokonaan murattien ja sammalten peitossa.

Fränzchen heilautti itsensä arvelematta ikkulaudalle, tarttui yhteen portaitten rautaisista käsipuista ja riippui näin käsiensä varassa; mutta pian tapasivat hänen jalkansa toisen astimen ja hän alkoi kavuta alaspäin. Se oli tavattoman vaikeaa, hänen vaatteensa estivät häntä, ja vain hitaasti pääsi hän alaspäin. Silloin irtautui muurista kivi ja putosi loiskahtaen veteen. Hän pidätti henkeään. Mutta Morelle pauhasi tasaisesti edelleen ja Fränzchen ajatteli, että sen ääni varmaankin oli estänyt kiven putoamisen kuulumasta. Tämä teki hänet rohkeammaksi, ja hän jatkoi yhä kulkuaan alaspäin. Mutta saavuttuaan Dominiqueen huoneen korkeudelle, huomasi hän kauhuksaan, että uusi este kohtasi häntä. Ikkuna ei ollutkaan suoraan hänen ikkunansa kohdalla, vaan niin etäällä portaista, ettei hän voinut ulottua kädellään sinne. Täytyisikö hänen tyhjin toimin palata takasin? Ei, ei millään muotoa! Hän irroitti kädellään seinästä pieniä muurisaven palasia ja viskeli niitä Dominiqueen ikkunaan; mutta Dominique ei kuullut, hän nukkui luultavasti. Fränzchen tunsu voimansa alkavan uupua, ja sen lisäksi oli veden pauhu niin korvia huumaava.

Fränzchen repi kätensä verille kiviseinässä ja heitteli yhä saven palasia, mutta Dominique ei kuullut. Vihdoinkin, kun Fränzchen jo luuli voimiensa pettävän ja suinpäin syöksyvänsä jokeen, avautui ikkuna hiljaa.

»Minä se olen», kuiskasi Fränzchen, »auta minua nopeasti, minä en jaksa enää pysyä täällä».

Dominique kumartui eteenpäin, tarttui häneen ja nosti hänet huoneeseen.

Nyt pääsi hänen liikutuksensa valloilleen ja hän alkoi nyyhkyttää suonenvetoisesti, mutta ajateltuaan, että hänen itkunsa voitaisiin kuulla, hillitsi hän itsensä.

»Vartioidaanko sinua?» kysyi hän hiljaa.

Dominique oli yhä sanatonna hämmästyksestä; hän nyökäytti vain päätään ja viittasi ovelle. Ulkoa kuului selvästi kuorsausta, vartioiva sotilas lienee käynyt maahan pitkäkseen ja nukahtanut siihen. Hän arveli kai, että kun hän makasi poikki puolin oven alla, ei hänen vankinsa voinut päästä pakoon.

»Sinun täytyy paeta», kuiskasi Fränzchen hätäisesti, »minä olen tullut pyytämään sinua pakenemaan ja sanomaan sinulle hyvästi».

Mutta Dominique ei näyttänyt käsittävän hänen sanojen tarkotusta, hän oli yhä suunniltaan hämmästyksestä.

»Sinäkö se olet, sinä», änkytti hän, »ja millaisessa vaarassa olit! Hirveätä! Kun ajattelen, että olisit voinut syöksyä alas jokeen — ah!...»

Hän värisi, tarttui Fränzchenin käsiin ja peitti ne suudelmilla.

»Oma Fränzchenini, oma rohkea, hyvä Fränzchenini, jospa tietäisit; miten tulisesti sinua rakastan! Ah, yhtä vain pelkäsin, sitä, etten saisi nähdä sinua ennen kuolemaani! Mutta nythän sinä olet luonani, nyt ammuttakoot minut, jos heitä haluttaa!»

Hän veti Fränzchenin luokseen ja painoi päänsä hänen olkapäätään vastaan. He seisoivat kiihkeästi syleillen toisiaan ja nohtivat tässä autuaallisessa silmänräpäyksessä koko maailman.

Mutta äkkiä riistäytyi Fränzchen hänen käsivarsiltaan, kauhea todellisuus oli jälleen selvinnyt hänelle.

»Sinä et saa kadottaa hetkeäkään», huohotti hän, »sinun täytyy paeta, heti, viipymättä!»

Dominique ojensi käsiään syleilläkseen häntä uudelleen, mutta hän sanoi: »Rukoilen sinua, kuule mitä sanon; jos sinä kuolet, kuolen minäkin, sinun täytyy paeta!»

Ja nyt esitti Fränzchen hänelle pakenemissuunnitelmansa. Portaat johtivat myllynrattaalle, ja niitten avulla voisi hän saapua piilopaikkaan, minne vene oli kätetty, mennä veneellä joen toiselle rannalle ja päästä onnellisesti pakenemaan.

»Ja vahtisotamiehet?» kysyi Dominique.

»Joen toisella puolen on yksi ainoa, joka seisoo suuren pajun luona».

»Ja jos hän huomaa minut? Nostaa melun?»

Fränzcheniä vapisutti, mutta päättävästi veti hän esiin veitsen, jonka oli tuonut mukanaan, ja ojensi sen ääneti Dominiqueelle.

Dominiquekin oli hetkisen vaiti, sitten kysyi hän: »Ja sinä? Ja isäsi? Mitenkä teille käy?... Ei! Minä en voi, minä en saa paeta! He kostavat teille! Oi, sinä et tunne heitä! He olisivat armahtaneet minua, jos olisin suostunut olemaan heidän oppaanaan Sauvalin metsässä — —. Mutta minä en ole petturi!»

Fränzchen ei tähän vastannut muuta, kuin huohotti vain: »Sinun täytyy paeta! Jos minua rakastat, niin älä tuhlaa silmänräpästäkään!»

»Ja sinä, mitenkä sinulle käy?» kysyi Dominique yhä.

Hän lupasi mennä huoneeseensa. Kukaan ei voisi aavistaakaan, että hän oli auttanut hänen pakoan.

»Mene, rakkaani», sanoi hän, syleillen Dominiquea hellästi, »mene, tee minulle mieliksi, koska minä sitä *tahdon!*»

»Minä menen, koska se on sinun tahtosi. Mutta vanno minulle, että isäsi tietää tämän, että hän on suostunut tähän».

»Kyllä», sanoi hän hiljaa, »isä lähetti minut».

Hän valehteli, sillä vain *yksi* ajatus täytti hänen mielensä: Dominique oli keinolla millä hyvänsä pelastettava. Aamu lähestyi jo, tuo hirveä hetki, joka veisi hänet kuolemaan; sen vuoksi täytyi hänen kiiruhtaa... Mitä sitten tapahtuisi, oli hänestä yhdentekevää; kohdatkoon onnettomuus häntä jos kohtaa, kunhan vain Dominique oli pelastettu!

»Hyvä», sanoi Dominique, »sitten teen kuten tahdot».

Hän astui ikkunan luokse, avatakseen sen, silloin kuulivat he äkkiä kauhukseen kolinaa. Ovi narahti, ja he luulivat sen seuraavassa silmänräpäyksessä avautuvan. Peloissaan kuuntelivat he henkeään pidättäen. Ovi narahti uudelleen, mutta se ei auennut.

Heiltä pääsi helpotuksen huokaus, se ei ollutkaan kiertopatrulli, minkä heidän kuiskutuksensa oli kutsunut paikalle, niinkuin he olivat pelänneet, vaan vahdissa oleva sotilas oli unissaan kääntynyt ympäri. Pian alkoi oven takaa jälleen kuulua kuorsauksia.

Dominique ei tahtonut lähteä ennenkuin tiesi morsiamensa olevan varmassa turvassa huoneessaan. Hän sulki hänet vielä kerran syliinsä, nosti hänet sitten ulos ja auttoi tikapuille. Sitten heilautti hän itsensäkin ulos, mutta jäi seisomaan paikalleen, kunnes Fränzchen onnellisesti oli saapunut ylös ja pujahtanut sisään ikkunastaan.

Dominique katseli hänen jälkeensä, näki hänen kumartuvan ulos ikkunastaan ja kuiskaavan hiljaa: »Jää hyvästi, rakkaani, jää hyvästi!»

Hän viipyi yhä ikkunan luona ja koetti seurata Dominiquea katseellaan; yö oli yhä vielä pimeä, joen vastaiselta rannalta näki hän ainoastaan pajupensaan häämöttävän, mutta sen alla olevaa vahtisotamiestä ei hän erottanut. Hän kuuli murattien rasahtelevan Dominiqueen jalkojen alla, sitten vingahti myllynratas ja vihdoin ilmoitti hiljainen vedenloiske, että Dominique oli löytänyt veneen. Silmänräpäys tämän jälkeen näkikin hän sen mustan varjon tavoin kiitävän veden pinnalla. Silloin valtasi pelko hänet uudelleen, ja joka hetki odotti hän kuulevansa vahdin huudon. Hänen korvissaan humisi, hänestä tuntui, kun olisi hän kuullut aseiden kalsketta ja kiireisiä, kaikuja askeleita.

Mutta hetket kuluivat, ja kaikki pysyi rauhallisena ja äänettömänä.

Dominique oli varmaankin saavuttanut vastaisen rannan, sillä Fränzchen ei enää nähnyt veneestä jälkeäkään. Silloin kaikui askeleita yön hiljaisuudessa, kuului käheä huuto ja ruumiin kumahtava kaatuminen — sitten oli kaikki hiljaa.

Fränzcheniä värisytti, hänestä tuntui, kuin olisi kuolema koskettanut häntä jäisellä kädellään, ja kauhistuneena tuijotti hän pimeään yöhön.

IV.

Päivän koittaessa kuului äänekestä melua Fränzchenin korviin. Isä tuli avaamaan hänen huoneensa oven, ja hän lähti pihalle. Hän oli kalpea, mutta aivan rauhallinen. Mutta huomattuaan ulkona preussilaisen sotilaan ruumiin, minkä toverit olivat laskeneet levitetyle viitalle, ei hän voinut olla hätkähtämättä.

Ruumiin ympärillä olevat sotilaat näyttivät olevan tavattoman kiihkoissaan, he huusivat ja kohottivat nyrkkejään uhaten kylää kohden.

Upseeri kutsutti isä Merlierin luokseen.

»Te olette kylän pormestari», sanoi hän, ja hänen äänensä oli käheä raivosta; »me olemme löytäneet yhden miehistämme joen rannalta murhattuna, ja teidän täytyy auttaa meitä saamaan kiinni murhaajan, joka ei ole pääsevä rangaistustaan pakoon, rangaistusta, joka on muille oleva varottavana esimerkkinä».

»Minä olen tekevä voitavani», vastasi mylläri tavallisella tyyneydellään, »mutta tuskinpa on helppo löytää häntä».

Upseeri kumartui alas, käänsi syrjään ruumista peittävän vaipan liepeen ja osotti hirveätä kaulassa olevaa haavaa, missä puukko vielä oli jälellä.

»Katsokaa tätä veistä», sanoi upseeri, »ehkä se on helpottava etsimistänne».

Vanhus kauhistui, mutta tointui heti ja vastasi aivan rauhallisesti: »Se on aivan tavallinen kyökkiveitsi, jollaisia täällä maalla tapaa kaikkialla. Muuten — — ehkä on mies tehnyt tämän itse — — onhan tapahtunut, että joku taistelun pelosta on ottanut hengen itseltään».

»Vaiti», huusi upseeri vihan vimmoissaan. »Ei tosiaankaan olisi liikaa, vaikka sytyttäisin kylänne joka kulmasta tuleen!»

Onneksi esti hänen raivonsa häntä huomaamasta Fränzchenin mielentilaa. Tämä oli vajonnut kivipenkille istumaan, eikä voinut kääntää katsettaan ruumiista, joka lepäsi maassa hänen jaloissaan. Se oli kaunis, kookas mies, joka vaaleine hiuksineen suuresti muistutti hänen Dominiqueansa, ja tämä yhtäläisyys vihloi hänen sydäntään. Ehkä hänelläkin oli kotona morsian, joka häntä itki ja kaipasi. Ja nyt oli hän kuollut; ah, ja hän tunsu liiankin hyvin tuon veitsen — se oli sama, jonka hän oli antanut Dominiqueelle, ja hän itse oli murhaaja, eikä kukaan muu!

Upseerin yhä kiroillessa ja raivotessa ja uhatessa polttaa koko Rocreuse, kiiruhti paikalle muutamia sotilaita, ilmoittaen vangin paon, minkä he vasta nyt olivat huomanneet.

Upseeri kiiruhti heti vankihuoneeseen, näki avoimen ikkunan ja arvasi heti, missä yhteydessä pako ja murha olivat keskenään.

Isä Merlieriä harmitti tuo »tuhma kepponen», kuten hän sitä nimitti.

»Nyt se tyhmyri pilasi kaikki», sanoi hän päätään ravistaen puoliääneen tyttärelleen.

Tämä istui paikallaan pelosta vapisten. Isä ei tosin, aavistanut tyttärensä kanssasyllisyyttä, mutta tämä vapisi ajatellessaan, mitä nyt seuraisi.

Ja hänellä olikin syytä pelkoonsa, sillä upseeri oli kauheaa vihassaan.

»Se konna!» huusi hän. »Se on kai jo ennättänyt metsään, mutta minun täytyy saada hänet kynsiini, taikka saa sitten koko kylä hänen rikoksensa sovittaa».

Ja mylläriin kääntyen jatkoi hän: »Sanokaa, minne olette miehen kätkeneet! Tänne hänet! Teidän täytyy tietää missä hän on!»

Mylläri viittasi kädellään metsiin, jotka silmänkantamattomina ympäröivät kylää, ja vastasi

rauhalliseen tapaansa: »Mitenkä noitten kätköstä voi löytää ihmistä?»

»Löytyy kai piilopaikkoja, jotka te kaikki tunnette. Lähetän kymmenen miestä etsimään karkuria, ja te saatte olla oppaana».

»Mielelläni, mutta viipyy ainakin kahdeksan päivää, ennenkuin olemme tutkineet kaikki ympäristön metsät».

Vanhuksen tyyneys kiukutti upseeria, sitäkin enemmän, kun hän huomasi, että koko etsimispuuha oli naurettavan turhanpäiväistä. Sattumalta osui hänen katseensa samassa Fränzcheniin, jonka kasvoilla selvästi kuvastui kuolemanpelko. Hän katseli tyttöä hetkisen, sitten kääntyi hän jälleen isään päin ja kysyi äkkiä:

»Oliko mies tyttärenne rakastaja?»

Vanhus vaaleni vihasta, ja näytti siltä, kuin olisi hän aikonut hyökätä vieraan kimppuun, joka solvasi hänen kunniaansa, mutta hän hillitsi itsensä ja oli vaiti; Fränzchen peitti kasvonsa molemmilla käsillään.

»Niin näyttää asia olevan», jatkoi preussilainen, »ja toinen teistä on auttanut häntä pakenemaan; te olette hänen kanssarikollisiaan. Kysyn teiltä viimeisen kerran, ilmoitatteko hänen olinpaikkansa vai ette?»

Mylläri ei yhä vieläkään vastannut mitään, vaan seisoi poispäin kääntyneenä, katse välinpitämättömästi etäisyyteen suunnattuna, ikäänkuin eivät upseerin sanat lainkaan olisi koskeneet häntä. Tämä sai upseerin vihan kohoamaan huippuunsa.

»No hyvä», huusi hän, »sitten ammutan teidät hänen sijastaan».

Ja hän ryhtyi heti uhkaustaan toimeenpanemaan. Kaksitoista miestä astui esiin kiväärin valmiina. Mutta isä Merlier ei kadottanut kylmäverisyyttään, koko puuha oli hänestä ainoastaan huonoa pilaa, sillä hän ei uskonut, että niin vaan muutta mutkitta voitaisiin ampua ihmisiä. Mutta kun häneen todenteolla käytiin käsiksi sanoi hän: »Onko tämä tosiaankin täyttä totta? No, olkoon menneeksi minun puolestani — jos teidän välttämättömästi täytyy joku ampua — niin minä tai joku muu, sehän on yhdentekevää!».

Mutta Fränzchen oli kauhistuneena hypähtänyt ylös: »Armoa!» voihti hän, »armo, isäni on syytön, tappakaa minut hänen sijastaan, sillä minä se autoin Dominiquen pakoon!»

»Vaiti, lapsi, miksi valhettelet? Älkää uskoko häntä, herra upseeri, hän ei puhu totta, hän oli koko yön huoneeseensa suljettuna».

»Ei, ei, minä en valhettele, minä kiipesin alas ikkunan kautta ja kehotin Dominiquea pakenemaan, se on totta, vannon, että se on totta!»

Isän valtasi hirveä pelko, kun hän tyttärensä silmistä huomasi, ettei tämä valehdellut. Sokeassa rakkaudessaan oli hän siis tehnyt tyhjäksi hänen huolenpitonsa ja pilannut kaikki! Mutta isä Merlier ei ollut uskovinaan tyttärensä sanoja.

»Hän on hullu», sanoi hän, »älkää häntä kuunnelko, hän ei tiedä, mitä sanoo».

Fränzchen heittäytyi kädet ristissä polvilleen ja aikoi uudelleen vakuuttaa syyllisyyttään, mutta isä ei antanut hänen puhua.

Preussilainen upseeri oli rauhallisena katsellut tätä liikuttavaa kohtausta, sitten sanoi hän Fränzchenille: »Pidätämme luonnollisesti isänne, koska tuo toinen ei ole käsissämme; tuokaa minulle hänet, niin isänne lasketaan vapaaksi».

Silmät levällään kauhusta tuijotti Fränzchen mieheen, joka saattoi tehdä hänelle tuollaisen hirveän ehdotuksen, joka kehoitti häntä valitsemaan isän taikka sulhasen. Vihdoin änkytti hän: »Mitenkä minä voin löytää Dominiquen? En tiedä, missä hän on».

»Joko hän tai isänne, saatte valita».

»Jumalani, Jumalani, mitenkä saatan valita, kun en edes tiedä, missä Dominique on; mutta jospa sen tietäisinkin — voisinko sittenkään valita? Ennen kuolen! Te repäisette sydämeni kahtia — — — oi, tappakaa minut, mutta älkää pakottako minua tähän hirveään valintaan!»

Mutta hänen epätoivonsa, kyyneleensä eivät vierasta upseeria liikuttaneet, tämä kävi vaan entistä kärsimättömämmäksi ja huusi: »Jo riittää! Suostun antamaan teille kaksi tuntia aikaa — ja jollei

rakastettunne niiden kuluessa ole saapunut tänne, saa isänne sovittaa hänen rikoksensa!»

Hän antoi viedä isä Merlierin samaan huoneeseen, missä Dominique oli ollut. Tämä ei osottanut pienintäkään mielenliikutusta, pyysi vaan saada tupakkaa, täytti välinpitämättömänä piippunsa ja alkoi polttaa. Mutta kun hän oli jäänyt yksikseen, pusertui pari raskasta kyyneltä hänen silmistään ja vierihiljalleen poskia alas.

Hänen lapsi-raukkansa, jota niin hirveästi kiusattiin! Mitenkä Fränzchen mahtoikaan kärsiä!

Nuoren tytön tila olikin kauhea. Hän ei voinut enää täysin käsittää, mitä häneltä vaadittiin.

Hän oli jäänyt pihalle seisomaan, kun isää vietiin pois, ja tuijotti yhä liikkumattomana ovea kohden, jonka taakse tämä oli kadonnut. Muutamia sotilaita kulki nauraen ohitse, huutaen hänelle jotain, mutta hän ei ymmärtänyt heidän sanojaan, hän tuskin kuuli heitä. Hän tarttui molemmin käsin päähänsä, ikäänkuin olisi hän pelännyt sen halkeavan.

Upseeri kääntyi ympäri lähteäkseen pois ja sanoi: »Kaksi tuntia on teillä aikaa, käyttäkää ne hyväksenne».

Kaksi tuntia aikaa!

Sanat humisivat hänen päässään, hänen täytyi yhä uudelleen toistaa: kaksi tuntia aikaa!

Konemaisesti läksi hän ulos pihalta. Minnekkä hän menisi! Turhaahan hänen etsimisensä kuitenkin olisi! Ja kuitenkin olisi hän tahtonut mielellään nähdä Dominiquen, neuvotellakseen hänen kanssaan; he kaksi olisivat kyllä neuvon keksineet. Kaksi tuntia! Mitenkä hänen päässään humisi!

Huolimatta siitä, että hänen ajatuksensa yhä vieläkin olivat sekaisin, alkoi hän kuitenkin vaistomaisesti kulkea oikeaa tietä; hän saapui Morellen rannalle sulun luokse, missä suuret kivet tekivät ylimenon mahdolliseksi, ja hänen jalkansa kantoivat häntä aina toisella rannalla olevan suuren pajun luokse. Täällä se varmaankin oli tapahtunut. Hän kumartui alas ja näki kauhistuen maassa verilätäkön. Kiireesti kääntyi hän ympäri; kulki eteenpäin ja koetti heinikosta löytää Dominiquen jalan jäljet. Jäljet johtivat vinosti niityn ylitse, sitten ne katosivat, mutta näkyivät vähän edempänä uudelleen, kulkien aina metsän reunaan saakka; täällä ei jälkiä enää voinut erottaa.

Fränzchen jatkoi siitä huolimatta kulkuaan, yksinäisyys ja metsän hiljaisuus teki hänelle hyvää. Hetkiseksi istahti hän maahan, mutta ajatus, että aika kului ja että hänellä sitä oli vain kaksi tuntia, sai hänet nopeasti jatkamaan kulkuaan. Mitenkähän pitkä aika siitä mahtoi olla, kun hän oli myllyn jättänyt? Viisi minuuttia? Puoli tuntia? Hän ei sitä tiennyt. Sen hän vaan tiesi, että Dominiquen hänen täytyi löytää.

Paikan, missä hän nyt oli, tunsin hän sängen hyvin; lähellä sitä oli pähkinäpensas, mistä hän ja Dominique eräänä sunnuntai-iltapäivänä olivat etsineet pähkinöitä — ehkäpä Dominique nyt olikin siellä kätkössä. Mutta pensaasta pyrähti vain yksinäinen rastas lentoon, istahti jälleen sen oksille ja alotti uudelleen surunvoittoisen laulunsa.

Fränzchen muisti sitten erään luolan, missä Dominiquen oli tapana säilyttää metsänriistaansa; mutta luola oli tyhjä.

Mistä hän vielä etsisi? Ah, olihan se kuitenkin turhaa vaivaa! Hänen kaipuunsa kävi yhä suuremmaksi, hän joudutti askeleitaan. Kun löytäisi hänet, saisi puhutella häntä, silloin kyllä kaikki tulisi hyväksi?

»Dominique, Dominique!» huusi hän; hänen täytyi olla jossain läheisyydessä, niin, ehkäpä oli hän kiivennyt johonkin puuhun; ja Fränzchen katseli ylöspäin ja huuteli yhä uudelleen, mutta vain käki vastasi hänen kutsuunsa. Äkkiä oli hän näkevinään Dominiquen edessään, hän hätkähti ja aikoi kiiruhtaa pois. Mitä Jumalan nimessä hän Dominiqueelle sanoisi? Sitäkö, että hän oli tullut hakemaan häntä ammuttavaksi? Ei, tuhat kertaa ei! Hän rukoilisi Dominiquea pakenemaan pois, kauvas pois, mistä ei häntä löydettäisi! Mutta isä? — — — Isä, joka odotti vapautustaan!

Hän vaipui maahan, itkien ja valittaen. Mutta sitten hypähti hän pystyyn ja alkoi juosta takasin. Mitä hän täällä metsässä teki? Hän ei tahtonut, ei tahtonut löytää Dominiquea!

Hädissään eksyi hän oikealta tieltä, kolmasti täytyi hänen palata takaisin ja hän pelkäsi, ettei enää osaisikaan myllylle. Vihdoinkin löysi hän metsästä ulos johtavan tien.

Mutta metsänlaitaan saavuttuaan jäi hän seisomaan: Mitä hän aikoi? Palata yksin myllyyn, voiko hän tehdä niin?

Epätoivo valtasi hänet uudelleen; silloin kuuli äkkiä itseään hiljaa huudettavan: »Fränzchen, Fränzchen!» Ja hän näki Dominiquea, jonka pää oli näkyvässä erään kuopan reunalta.

Hyvä Jumala! Nythän Dominique kuitenkin löytyi! Tahtoiko sitten taivas hänen kuolemaansa? Häneltä pääsi puoleksi pidätetty huudahdus, ja hän vaipui maahan kuopan reunalle.

»Etsitkö minua, Fränzchen», kysyi Dominique.

»Etsin», vastasi Fränzchen, hänen päässään humisi ja hän tiesi tuskin, mitä sanoi.

»Mitä on sitten tapahtunut?» kysyi Dominique pelästyneenä.

»Oh, ei mitään, ei mitään», sopersi hän, »olin vaan niin huolissani ja halusin nähdä sinua».

Tämä vastaus rauhoitti Dominiquea, ja hän sanoi Fränzchenille, ettei hän omasta puolestaan milloinkaan olisi ajatellutkaan pakoa, sillä siksi kovin huolestutti häntä Fränzchenin ja hänen isänsä kohtalo.

»Preussilaisilta voi odottaa mitä hyvänsä», sanoi hän, »he ovat valmiit kostamaan heikoille vanhuksille ja turvattomille naisille. Mutta koska kerran paostani ei ollut mitään pahempia seurauksia, niin sittenhän voimme jälleen ajatella häitämme. Ne voidaankin viettää viikon kuluttua, eikö niin Fränzchen?» Ja hän nauroi.

Mutta kun Fränzchen tuijotti häneen hämmästyneenä, tuli hän jälleen vakavan näköiseksi ja kysyi: »Mikä sinun on? Salaat varmaankin minulta jotain?»

»Ei, ei, minua vaan hengästyttää nopea juoksu, ei minua mikään vaivaa».

»Sitä parempi», sanoi Dominique ja suuteli häntä. Mutta sitten ajatteli hän, että oli varomatonta heidän enää keskustella; hän aikoi lähteä kuopasta ja kätkeytyä metsään. Mutta Fränzchen pidätti häntä vapisten:

»Kuule», kuiskasi hän tuskin kuuluvasti, »on ehkä parempi että jäät tänne; koska sinua ei etsitä, olet täällä parhaassa turvassa».

»Salaat varmaankin jotain minulta, Fränzchen», toisti Dominique, »kerro, mitä on tapahtunut?»

Ja yhä uudelleen ja uudelleen vakuutti Fränzchen, ettei ollut mitään tapahtunut ja että hänestä vaan tuntui helpommalta saada olla hänen läheisyydessään. Fränzchen puhui katkonaisesti, joutui alinomaa pulaan ja koetti etsiä useita syitä. Hän käyttäytyi niin kummallisesti, ettei Dominique ilman hänen pyyntöjäänsäkään olisi tahtonut jättää häntä. Hän toivoi ranskalaisten pian saapuvan, sillä heitä oli näyttäytynyt Savolin seuduilla, ja itsekseen ajatteli hän: Oi jospa he kiiruhtaisivat, jospa he jo olisivat täällä!

Samassa löi Rocreusen tornikello. Fränzchen hätkähti, selvästi kaikui hänen korviinsa yksitoista lyöntiä — kaksia tuntia olivat kuluneet!

Kauhistuneena hypähti Fränzchen pystyyn.

»Kuule», sanoi hän nopeasti, »jos sattuisimme tarvitsemaan sinua, annan nenäliinallani merkin ikkunasta...» Ja hän kiiruhti pois.

Dominique, jonka hänen käyttöksensä oli tehnyt levottomaksi, painautui jälleen kuoppaan, mutta piti myllyä tarkasti silmällä.

Fränzchen juoksi niin nopeasti kuin ennätti. Kylän laidassa kohtasi hän vanhan kerjäläisen, isä Boutempsin, kuten häntä seudulla nimitettiin. Tämä oli juuri nähnyt myllärin preussilaisten ympäröimänä, ja aavisti mitä se merkitsi. Huomattuaan Fränzchenin, tervehti hän tätä sääliväisen näköisenä, teki ristinmerkin, mutisi itsekseen jotain käsittämätöntä ja jatkoi sitten kulkuaan.

Hengästyneenä saapui Fränzchen myllylle.

»Kaksi tuntia on kulunut», sanoi upseeri.

Isä Merlier istui nyt ulkona kivipenkillä, yhä poltellen.

Fränzchen heittäytyi upseerin jalkoihin, alkaen uudelleen rukoilla armoa. Ei hän toivonutkaan voivansa liikuttaa upseeria, hän tahtoi vaan voittaa aikaa; täytyisihän ranskalaisten vihdoinkin saapua, ja silloin, silloin olisivat he pelastetut. Ja rukoillessaan ja armoa kerjätessään kuunteli hän ja luuli jo etäällä erottavansa pelastajien tahdikkaat askeleet.

»Vain yksi tunti antakaa minulle vielä aikaa, yksi ainoa tunti!»

Mutta preussilainen upseeri oli taipumaton, antoipa hän jo kahdelle miehistään viedä Fränzchenin pois, että tuomio voitaisiin panna toimeen.

Mutta voiko hän sallia, että hänen isänsä murhattaisiin syyttömästi? Ei, ei! Ja sydän verta vuotaen riistäytyi hän irti, antaakseen huoneensa ikkunasta Dominiqueille sovitun merkin; silloin astui tämä pihalle.

Upseeri ja sotilaat päästivät ilohuudon, mutta hän astui heistä välittämättä, tyyneenä Fränzchenin luokse ja sanoi tälle moittivalla äänellä: »Mitenkä saatoit salata minulta tämän! Vasta isä Boutempsilta sain tietää totuuden ja kiiruhdin tänne».

V.

Ukonilma oli vähitellen lähestynyt. Taivas oli muuttunut kummallisen kuparinväriseksi; pilvet kulkivat matalalla mustina ja uhkaavina, heittäen synkkiä varjoja laaksoon, joka vielä äsken näytti niin iloiselta auringon hohteessa.

Preussilainen upseeri oli antanut sulkea Dominiquen salpojen taakse, ilmaiseematta mitä ajatuksia hän hautoi mielessään. Ja Fränzchen kärsi tuhat kertaa entistä suurempia tuskia. Hän seiso pihalla, odottaen kiihkeästi ranskalaisia, joilta yksin oli pelastus odotettavissa. Mutta tunti toisensa jälkeen kului, yö tuli, eikä pelastajia kuulunut. Isä aikoi hellävaroen viedä tyttärensä pois, mutta tämä ei lähtenyt; isä jäi silloin hänen luokseen, ja he odottivat ja odottivat yhä suuremmalla epätoivolla.

Kello kolmen ajoissa aamulla alkoivat preussilaiset valmistaa lähtöään. Upseeri oli jälleen mennyt Dominiquen luokse, ja Fränzchen tiesi, että tämä silmänräpäys ratkaisisi hänen sulhasensa kohtalon. Hän pani kätensä ristiin ja rukoili. Isä seiso liikkumattomana ja vajeten hänen vieressään, hän kuului luonnostansa noihin talonpoikiin, jotka eivät koeta asettua sallimuksen ylivoimaa vastaan, vaan tyytyvät kohtaloonsa hiljaa ja valittamatta.

»Oi Jumalani, Jumalani!» vaikeroi Fränzchen, »he tappavat hänet!»

Silloin veti isä hänet luokseen, istuutui kivipenkille ja otti hänet kuin pienen lapsen syliinsä.

Upseeri astui ulos, ja hänen takanaan kuljetti kaksi miestä Dominiquea.

»Ei», kuului Dominiquen ääni, »en milloinkaan — olen valmis kuolemaan».

»Ajatelkaa, mitä sanotte», vastasi upseeri, »jos *te* kieltäydytte tekemästä meille tätä palvelusta, löydämme helposti toisen, joka on siihen valmis, mutta minä tahdon olla jalomielinen ja säästää henkenne. Eihän ole kysymyksessä sen enempää, kuin että viette meidät metsän läpi Montredoniin. Löytyy varmaankin jalkapolkuja, jotka te tunnette».

Dominique ei vastannut.

»Te pysytte siis päätöksessänne?»

»Tappakaa minut, että asiasta tulee loppu».

»Hän on oikeassa», sanoi isä Merlier puoliääneen, »parempi kuolla, kuin antautua petturiksi».

Mutta Fränzchen kuolemanpelossaan olisi ennemmin tahtonut häntä alistumaan. Hän ojensi etäältä rukoillen käsiään Dominiquea kohden, mutta isä tarttui hänen käsiinsä: preussilaisten ei pitänyt saada nähdä tuon onnettoman viittauksia, joka tuskin enää oli täysijärkinen.

Sotilaat olivat asettuneet valmiiseen ampuma-asentoon. Upseeri, joka toivoi, että äkillinen heikkous ehkä vielä valtaisi Dominiquen, viivytteli ratkaisevan käskyn antamista. Syvä hiljaisuus vallitsi kaikkialla. Ilma laaksossa oli lyijynraskasta, ja etäiset ukkosen jyrähdykset ilmottivat lähestyvää rajuilmaa, mutta muuten ei tuntunut, edes kepeintäkään tuulenhenkäystä.

Äkkiä, keskellä tätä syvää hiljaisuutta, kuului huuto: »ranskalaiset!»

Ja samassa näyttäytyivätkin nämä todella Sauvolin metsän reunassa.

Preussilaiset sotilaat myllyssä juoksivat edestakasin, päästellen käheitä huudahduksia.

Vielä ei ollut kuulunut laukaustakaan.

Fränzchen oli suunniltaan ilosta.

Hän oli riistäytynyt irti isänsä käsivarsilta ja käyttäytyi kuin mielipuoli, nauraen ja taputtaen käsiään.

»Ranskalaiset, ranskalaiset!»

Vihdoinkin olivat he tulleet ja tulleet oikeaan aikaan, sillä Dominique oli vielä vahingoittumatta; nyt oli hän pelastettu!

Mutta hänen antautuessaan hillittömän ilonsa valtaan oli preussilainen upseeri sanonut: »Ensiksi järjestämme tämän asian», sysännyt Dominiquen omin käsin seinää vastaan ja komentanut: »Ampukaa!»

Samassa kuului hirveä yhteislaukaus, ja kun Fränzchen kääntyi ympäri, näki hän Dominiquen makaavan maassa: kaksitoista luotia oli lävistänyt hänen rintansa.

Fränzchen ei itkenyt, hän oli käynyt kuin mykäksi. Hän vaipui maahan ruumiin viereen ja katseli sitä herkeämättä. Toisinaan kohotti hän kättään kuin lapsi, joka tekee hyväilevän liikkeen, mutta muuten ei hän liikahtanutkaan.

Preussilaiset olivat ottaneet isä Merlierin panttivangiksi.

Kiireesti asetti upseeri miehensä järjestyksen, huomattuaan, että peräytyminen oli mahdoton, ja taistelu alkoi. Saksalaiset tahtoivat myydä henkensä kalliisti ja puolustivat nyt myllyä yhtä kiivaasti, kuin äsken olivat hyökänneet sitä vastaan; nyt olivat ranskalaiset hyökkääjiä.

Kiväärituli oli tavattoman kiivas, laukaus seurasi laukausta herkeämättä puolen tunnin ajan, sitten kuului kumea rasahdus — kanuunankuula oli murskannut erään satavuotisen lehmuksen suurimmista oksista. Ranskalaisilla oli patteri, joka sijaitsi aivan lähellä samaa kuoppaa, missä Dominique oli ollut kätöksässä, ja hallitsi koko maantietä. Taistelun tulos ei enää ollut epävarma.

Mylly raukka! Kanuunankuulat lävistivät sen kaikilta tahoilta, repivät puolen kattoa alas, ja muratit ja köynnökset, jotka olivat niin somistaneet vanhaa rakennusta, riippuivat siekaleina; kaksi seinää syöksyi sisään, ja aukoista saattoi nähdä sisällä vallitsevan hävityksen, vain Fränzchenin huone huolellisesti verhottuine, valkeine vuoteineen oli vielä koskematon. Mutta isku seurasi iskua, ja hävitys kävi yhä suuremmaksi. Kanuunankuula kohtasi vanhaa myllynratasta, se hajosi kappaleiksi, jotka Morelle vei mukanaan.

Nyt ryhtyivät ranskalaiset rynnäkköön, ja syntyi murhaava pistintaistelu.

Koko laakso, jonka yläpuolella taivas ruosteenpunaisena kaareutui, näytti olevan häiriötilassa, lähteitten ja purojen loiske muistutti rajuja nyyhkytyksiä, niityllä kasvavat korkeat puut heittivät ympärilleen jättiläismäisiä, mustia varjoja, ja metsät molemmilla puolilla sulkivat taistelevat ikäänkuin areenalle.

Fränzchen ei ollut liikahtanut paikaltaan. Yhä vielä istui hän kuin kivettyneenä Dominiquen ruumiin ääressä, katsellen sitä taukoamatta. Isän, joka seiso i hänen vieressään, kaasi äkkiä harhaan lentänyt luoti maahan.

Preussilaiset olivat kaikki kaatuneet, ja mylly oli liekkien vallassa.

Ranskalaisten päällikkö astui ensimmäisenä pihalle. Hän tuns i itsensä suunnattoman ylpeäksi, sillä sotaretken alusta asti oli tämä hänen ensimmäinen voittonsa. Ja huomattuaan keskellä savuavia myllynraunioita Fränzchenin, joka äänetönnä istui isänsä ja sulhasensa ruumiitten ääressä, hymyili hän rakastettavinta hymyään, tervehti häntä ritarillisesti miekallaan ja huusi riemuiten:

»Voitto, voitto!»

*** END OF THE PROJECT GUTENBERG EBOOK RYNNÄKKÖ MYLLYÄ VASTAAN ***

Updated editions will replace the previous one—the old editions will be renamed.

Creating the works from print editions not protected by U.S. copyright law means that no one owns a United States copyright in these works, so the Foundation (and you!) can copy and distribute it in the United States without permission and without paying copyright royalties. Special rules, set

forth in the General Terms of Use part of this license, apply to copying and distributing Project Gutenberg™ electronic works to protect the PROJECT GUTENBERG™ concept and trademark. Project Gutenberg is a registered trademark, and may not be used if you charge for an eBook, except by following the terms of the trademark license, including paying royalties for use of the Project Gutenberg trademark. If you do not charge anything for copies of this eBook, complying with the trademark license is very easy. You may use this eBook for nearly any purpose such as creation of derivative works, reports, performances and research. Project Gutenberg eBooks may be modified and printed and given away—you may do practically ANYTHING in the United States with eBooks not protected by U.S. copyright law. Redistribution is subject to the trademark license, especially commercial redistribution.

START: FULL LICENSE
THE FULL PROJECT GUTENBERG LICENSE
PLEASE READ THIS BEFORE YOU DISTRIBUTE OR USE THIS WORK

To protect the Project Gutenberg™ mission of promoting the free distribution of electronic works, by using or distributing this work (or any other work associated in any way with the phrase “Project Gutenberg”), you agree to comply with all the terms of the Full Project Gutenberg™ License available with this file or online at www.gutenberg.org/license.

Section 1. General Terms of Use and Redistributing Project Gutenberg™ electronic works

1.A. By reading or using any part of this Project Gutenberg™ electronic work, you indicate that you have read, understand, agree to and accept all the terms of this license and intellectual property (trademark/copyright) agreement. If you do not agree to abide by all the terms of this agreement, you must cease using and return or destroy all copies of Project Gutenberg™ electronic works in your possession. If you paid a fee for obtaining a copy of or access to a Project Gutenberg™ electronic work and you do not agree to be bound by the terms of this agreement, you may obtain a refund from the person or entity to whom you paid the fee as set forth in paragraph 1.E.8.

1.B. “Project Gutenberg” is a registered trademark. It may only be used on or associated in any way with an electronic work by people who agree to be bound by the terms of this agreement. There are a few things that you can do with most Project Gutenberg™ electronic works even without complying with the full terms of this agreement. See paragraph 1.C below. There are a lot of things you can do with Project Gutenberg™ electronic works if you follow the terms of this agreement and help preserve free future access to Project Gutenberg™ electronic works. See paragraph 1.E below.

1.C. The Project Gutenberg Literary Archive Foundation (“the Foundation” or PGLAF), owns a compilation copyright in the collection of Project Gutenberg™ electronic works. Nearly all the individual works in the collection are in the public domain in the United States. If an individual work is unprotected by copyright law in the United States and you are located in the United States, we do not claim a right to prevent you from copying, distributing, performing, displaying or creating derivative works based on the work as long as all references to Project Gutenberg are removed. Of course, we hope that you will support the Project Gutenberg™ mission of promoting free access to electronic works by freely sharing Project Gutenberg™ works in compliance with the terms of this agreement for keeping the Project Gutenberg™ name associated with the work. You can easily comply with the terms of this agreement by keeping this work in the same format with its attached full Project Gutenberg™ License when you share it without charge with others.

1.D. The copyright laws of the place where you are located also govern what you can do with this work. Copyright laws in most countries are in a constant state of change. If you are outside the United States, check the laws of your country in addition to the terms of this agreement before downloading, copying, displaying, performing, distributing or creating derivative works based on this work or any other Project Gutenberg™ work. The Foundation makes no representations concerning the copyright status of any work in any country other than the United States.

1.E. Unless you have removed all references to Project Gutenberg:

1.E.1. The following sentence, with active links to, or other immediate access to, the full Project Gutenberg™ License must appear prominently whenever any copy of a Project Gutenberg™ work (any work on which the phrase “Project Gutenberg” appears, or with which the phrase “Project Gutenberg” is associated) is accessed, displayed, performed, viewed, copied or distributed:

This eBook is for the use of anyone anywhere in the United States and most other parts of the world at no cost and with almost no restrictions whatsoever. You may copy it, give it away or re-use it under the terms of the Project Gutenberg License included with this eBook or online at www.gutenberg.org. If you are not located in the United States, you will have to check the laws of the country where you are located before using this eBook.

1.E.2. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is derived from texts not protected by U.S. copyright law (does not contain a notice indicating that it is posted with permission of the copyright holder), the work can be copied and distributed to anyone in the United States without paying any fees or charges. If you are redistributing or providing access to a work with the phrase “Project Gutenberg” associated with or appearing on the work, you must comply either with the requirements of paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 or obtain permission for the use of the work and

the Project Gutenberg™ trademark as set forth in paragraphs 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.3. If an individual Project Gutenberg™ electronic work is posted with the permission of the copyright holder, your use and distribution must comply with both paragraphs 1.E.1 through 1.E.7 and any additional terms imposed by the copyright holder. Additional terms will be linked to the Project Gutenberg™ License for all works posted with the permission of the copyright holder found at the beginning of this work.

1.E.4. Do not unlink or detach or remove the full Project Gutenberg™ License terms from this work, or any files containing a part of this work or any other work associated with Project Gutenberg™.

1.E.5. Do not copy, display, perform, distribute or redistribute this electronic work, or any part of this electronic work, without prominently displaying the sentence set forth in paragraph 1.E.1 with active links or immediate access to the full terms of the Project Gutenberg™ License.

1.E.6. You may convert to and distribute this work in any binary, compressed, marked up, nonproprietary or proprietary form, including any word processing or hypertext form. However, if you provide access to or distribute copies of a Project Gutenberg™ work in a format other than “Plain Vanilla ASCII” or other format used in the official version posted on the official Project Gutenberg™ website (www.gutenberg.org), you must, at no additional cost, fee or expense to the user, provide a copy, a means of exporting a copy, or a means of obtaining a copy upon request, of the work in its original “Plain Vanilla ASCII” or other form. Any alternate format must include the full Project Gutenberg™ License as specified in paragraph 1.E.1.

1.E.7. Do not charge a fee for access to, viewing, displaying, performing, copying or distributing any Project Gutenberg™ works unless you comply with paragraph 1.E.8 or 1.E.9.

1.E.8. You may charge a reasonable fee for copies of or providing access to or distributing Project Gutenberg™ electronic works provided that:

- You pay a royalty fee of 20% of the gross profits you derive from the use of Project Gutenberg™ works calculated using the method you already use to calculate your applicable taxes. The fee is owed to the owner of the Project Gutenberg™ trademark, but he has agreed to donate royalties under this paragraph to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation. Royalty payments must be paid within 60 days following each date on which you prepare (or are legally required to prepare) your periodic tax returns. Royalty payments should be clearly marked as such and sent to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation at the address specified in Section 4, “Information about donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation.”
- You provide a full refund of any money paid by a user who notifies you in writing (or by e-mail) within 30 days of receipt that s/he does not agree to the terms of the full Project Gutenberg™ License. You must require such a user to return or destroy all copies of the works possessed in a physical medium and discontinue all use of and all access to other copies of Project Gutenberg™ works.
- You provide, in accordance with paragraph 1.F.3, a full refund of any money paid for a work or a replacement copy, if a defect in the electronic work is discovered and reported to you within 90 days of receipt of the work.
- You comply with all other terms of this agreement for free distribution of Project Gutenberg™ works.

1.E.9. If you wish to charge a fee or distribute a Project Gutenberg™ electronic work or group of works on different terms than are set forth in this agreement, you must obtain permission in writing from the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the manager of the Project Gutenberg™ trademark. Contact the Foundation as set forth in Section 3 below.

1.F.

1.F.1. Project Gutenberg volunteers and employees expend considerable effort to identify, do copyright research on, transcribe and proofread works not protected by U.S. copyright law in creating the Project Gutenberg™ collection. Despite these efforts, Project Gutenberg™ electronic works, and the medium on which they may be stored, may contain “Defects,” such as, but not limited to, incomplete, inaccurate or corrupt data, transcription errors, a copyright or other intellectual property infringement, a defective or damaged disk or other medium, a computer virus, or computer codes that damage or cannot be read by your equipment.

1.F.2. LIMITED WARRANTY, DISCLAIMER OF DAMAGES - Except for the “Right of Replacement or Refund” described in paragraph 1.F.3, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, the owner of the Project Gutenberg™ trademark, and any other party distributing a Project Gutenberg™ electronic work under this agreement, disclaim all liability to you for damages, costs and expenses, including legal fees. YOU AGREE THAT YOU HAVE NO REMEDIES FOR NEGLIGENCE, STRICT LIABILITY, BREACH OF WARRANTY OR BREACH OF CONTRACT EXCEPT THOSE PROVIDED IN PARAGRAPH 1.F.3. YOU AGREE THAT THE FOUNDATION, THE TRADEMARK OWNER, AND ANY DISTRIBUTOR UNDER THIS AGREEMENT WILL NOT BE LIABLE TO YOU FOR ACTUAL, DIRECT, INDIRECT, CONSEQUENTIAL, PUNITIVE OR INCIDENTAL DAMAGES EVEN IF YOU GIVE NOTICE OF THE POSSIBILITY OF SUCH DAMAGE.

1.F.3. LIMITED RIGHT OF REPLACEMENT OR REFUND - If you discover a defect in this electronic work within 90 days of receiving it, you can receive a refund of the money (if any) you paid for it by sending a written explanation to the person you received the work from. If you received the work on a physical medium, you must return the medium with your written explanation. The person or entity that provided you with the defective work may elect to provide a replacement copy in lieu of a refund. If you received the work electronically, the person or entity providing it to you may choose to give you a second opportunity to receive the work electronically in lieu of a refund. If the second copy is also defective, you may demand a refund in writing without further opportunities to fix the problem.

1.F.4. Except for the limited right of replacement or refund set forth in paragraph 1.F.3, this work is provided to you 'AS-IS', WITH NO OTHER WARRANTIES OF ANY KIND, EXPRESS OR IMPLIED, INCLUDING BUT NOT LIMITED TO WARRANTIES OF MERCHANTABILITY OR FITNESS FOR ANY PURPOSE.

1.F.5. Some states do not allow disclaimers of certain implied warranties or the exclusion or limitation of certain types of damages. If any disclaimer or limitation set forth in this agreement violates the law of the state applicable to this agreement, the agreement shall be interpreted to make the maximum disclaimer or limitation permitted by the applicable state law. The invalidity or unenforceability of any provision of this agreement shall not void the remaining provisions.

1.F.6. INDEMNITY - You agree to indemnify and hold the Foundation, the trademark owner, any agent or employee of the Foundation, anyone providing copies of Project Gutenberg™ electronic works in accordance with this agreement, and any volunteers associated with the production, promotion and distribution of Project Gutenberg™ electronic works, harmless from all liability, costs and expenses, including legal fees, that arise directly or indirectly from any of the following which you do or cause to occur: (a) distribution of this or any Project Gutenberg™ work, (b) alteration, modification, or additions or deletions to any Project Gutenberg™ work, and (c) any Defect you cause.

Section 2. Information about the Mission of Project Gutenberg™

Project Gutenberg™ is synonymous with the free distribution of electronic works in formats readable by the widest variety of computers including obsolete, old, middle-aged and new computers. It exists because of the efforts of hundreds of volunteers and donations from people in all walks of life.

Volunteers and financial support to provide volunteers with the assistance they need are critical to reaching Project Gutenberg™'s goals and ensuring that the Project Gutenberg™ collection will remain freely available for generations to come. In 2001, the Project Gutenberg Literary Archive Foundation was created to provide a secure and permanent future for Project Gutenberg™ and future generations. To learn more about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation and how your efforts and donations can help, see Sections 3 and 4 and the Foundation information page at www.gutenberg.org.

Section 3. Information about the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

The Project Gutenberg Literary Archive Foundation is a non-profit 501(c)(3) educational corporation organized under the laws of the state of Mississippi and granted tax exempt status by the Internal Revenue Service. The Foundation's EIN or federal tax identification number is 64-6221541. Contributions to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation are tax deductible to the full extent permitted by U.S. federal laws and your state's laws.

The Foundation's business office is located at 809 North 1500 West, Salt Lake City, UT 84116, (801) 596-1887. Email contact links and up to date contact information can be found at the Foundation's website and official page at www.gutenberg.org/contact

Section 4. Information about Donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation

Project Gutenberg™ depends upon and cannot survive without widespread public support and donations to carry out its mission of increasing the number of public domain and licensed works that can be freely distributed in machine-readable form accessible by the widest array of equipment including outdated equipment. Many small donations (\$1 to \$5,000) are particularly important to maintaining tax exempt status with the IRS.

The Foundation is committed to complying with the laws regulating charities and charitable donations in all 50 states of the United States. Compliance requirements are not uniform and it takes a considerable effort, much paperwork and many fees to meet and keep up with these requirements. We do not solicit donations in locations where we have not received written confirmation of compliance. To SEND DONATIONS or determine the status of compliance for any particular state visit www.gutenberg.org/donate.

While we cannot and do not solicit contributions from states where we have not met the solicitation

requirements, we know of no prohibition against accepting unsolicited donations from donors in such states who approach us with offers to donate.

International donations are gratefully accepted, but we cannot make any statements concerning tax treatment of donations received from outside the United States. U.S. laws alone swamp our small staff.

Please check the Project Gutenberg web pages for current donation methods and addresses. Donations are accepted in a number of other ways including checks, online payments and credit card donations. To donate, please visit: www.gutenberg.org/donate

Section 5. General Information About Project Gutenberg™ electronic works

Professor Michael S. Hart was the originator of the Project Gutenberg™ concept of a library of electronic works that could be freely shared with anyone. For forty years, he produced and distributed Project Gutenberg™ eBooks with only a loose network of volunteer support.

Project Gutenberg™ eBooks are often created from several printed editions, all of which are confirmed as not protected by copyright in the U.S. unless a copyright notice is included. Thus, we do not necessarily keep eBooks in compliance with any particular paper edition.

Most people start at our website which has the main PG search facility: www.gutenberg.org.

This website includes information about Project Gutenberg™, including how to make donations to the Project Gutenberg Literary Archive Foundation, how to help produce our new eBooks, and how to subscribe to our email newsletter to hear about new eBooks.